

CZU 657.1 (478)

SISTEMUL CONTABIL DIN REPUBLICA MOLDOVA: REALIZĂRI, PROBLEME ȘI PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

A. FRECĂUȚEANU

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. The actual accounting system from Republic of Moldova, implemented in 1998, had a positive influence on the evolution of the relation goods-money in the country, insuring an ample autonomy of the enterprises and an increased transparency of the economic information. A special contribution is due to the higher educational establishments (including the Agrarian University) which train qualified experts in accounting. But in present the accounting system doesn't meet the advanced requirements and has to be revised, adjusting it to the international standards of financial report. The achievement of this objective is foreseen by the agency of the national strategy of accounting and audit development during the period of 2008-2011. The implementation of this strategy will accelerate country's integration in the unique European space.

Key words: Accounting system, Accounting reform, Expenses, International standards of financial report, National accounting standards, National strategy of accounting and audit development.

INTRODUCERE

Dezvoltarea durabilă a economiei naționale a Republicii Moldova este posibilă doar în cazul integrării țării în spațiul unic european și asigurării unei informații contabile veridice de către toate entitățile, inclusiv din sectorul agroalimentar. Actualul sistem contabil care s-a constituit în ultimul deceniu a exercitat un impact pozitiv asupra eficienței colectării și utilizării datelor privind existența și mișcarea elementelor patrimoniale, contribuind prin aceasta la aflusul investițiilor străine și aprofundarea relațiilor reciproc avantajoase cu partenerii din străinătate. Însă în prezent acest sistem s-a dovedit a fi depășit în plan conceptual și aplicativ, nu corespunde cerințelor utilizatorilor interni și externi și urmează a fi modificat. Realizarea acestui obiectiv se preconizează prin intermediul implementării Strategiei naționale de dezvoltare a contabilității și auditului pe anii 2008-2011.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările au fost efectuate în baza examinării cadrului normativ al contabilității care reglementează metodologia colectării, prelucrării și utilizării informației de către subiecții economici din țară. De asemenea a fost generalizată experiența Universității Agrare de Stat din Moldova în domeniul pregătirii contabililor cu studii superioare și aportul acestora la soluționarea obiectivelor profesionale. Preferință s-a acordat metodei monografice de descriere a proceselor sociale cu aplicarea elementelor de comparație, inducție și deducție.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Actualul sistem contabil aplicat de majoritatea entităților de interes public, cu răspundere limitată și cu răspundere nelimitată din țară (inclusiv întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești și fabricile de procesare a materiei prime de origine fitotehnică sau zootehnică) s-a statornicit și a evoluat orientat ca urmare logică a etapei inițiale a reformei contabilității care s-a desfășurat în Republica Moldova în anii 1996-2000. Pilonii de bază ai acestui sistem îi constituie Legea contabilității nr. 113-XVI din 27 aprilie 2007 care a substituit legea analogică nr. 426-XIII din 4 aprilie 1995, standardele naționale de contabilitate (S.N.C.), comentariile cu privire la aplicarea acestor standarde și Planul de conturi contabile al activității economico-financiare a întreprinderilor. Fiind aplicate necondiționat, creativ și în concordanță cu particularitățile funcționării unei sau altei entități, elementele constitutive ale noului sistem contabil asigură obținerea unei imagini exhaustive și fidele aferente existenței, mișcării și eficienței utilizării resurselor disponibile, creează premise informaționale autentice pentru adoptarea deciziilor manageriale oportune, reducerea riscurilor și incertitudinilor, sporirea afluxului de investiții, granturi și finanțări (inclusiv de la parteneri de afaceri din străinătate și organisme internaționale) etc.

Valorificării posibilităților multiple ale sistemului contabil existent au contribuit în mare măsură și cele 9 instituții de învățământ universitar care pregătesc pentru diverse ramuri ale economiei naționale specialiști cu cunoștințe performante și dexterități practice trainice în domeniul contabilității. Printre acestea un rol incontestabil îi revine Universității Agrare de Stat din Moldova care în anul curent împlinește 75 de ani de la fondare, fiind, de fapt, cea mai veche instituție de învățământ superior din țară. Ca o adevărată forjerie de cadre pentru sectorul agroalimentar, universitatea a pregătit circa 4900 de specialiști cu calificare înaltă în domeniul evidenței contabile care prin eforturi susținute și spirit de inovatori își aduc aportul cotidian la realizarea planurilor de afaceri și soluționarea problemelor de ordin economic și social. De menționat că din anul 2005, în conformitate cu rigorile Procesului de la Bologna, pregătirea specialiștilor în domeniul contabilității se desfășoară în două cicluri: ciclul I, de licență, durează 3 ani, iar ciclul II, de masterat, durează 2 ani. Planul de învățământ pentru ciclul I include 12 cursuri de specialitate de profil general și ramural (bazele contabilității, contabilitate financiară, contabilitate de gestiune, tehnologii informaționale contabile, contabilitate în ramurile prelucrătoare etc.), iar pentru ciclul II, specializarea „Contabilitate și audit în sectorul agroalimentar” – 5 cursuri de specialitate (contabilitate financiară aprofundată în sectorul agroalimentar cu teză de an, audit financiar integrat în sectorul agroalimentar cu teză de an, cercetări aplicative în contabilitate și audit în agricultură ș. a.) cu un volum total de 150 sau 300 ore fiecare, destinate fortificării abilităților profesionale și dezvoltării ulterioare a capacităților analitico-manageriale ale viitorilor contabili-șefi, doctoranzi, colaboratori ai inspectoratelor fiscale, serviciilor informaționale de raportare financiară etc.

Utilizarea cu succes a Planului de conturi în concordanță cu standardele naționale de contabilitate și întocmirea, de regulă, calitativă a rapoartelor financiare au fost facilitate de asemenea de lucrul organizatoric, metodic și de instruire desfășurat nu numai de instituțiile de învățământ superior, dar și de numeroase organizații obștești sau profesionale (Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști, Asociația Organizațiilor de Audit, Comisia Națională a Pieței Financiare, Consiliul de Supraveghere a Activității de Audit etc.), firme de consulting, centre editoriale ș. a. Actualmente practic nu există întreprindere prosperă care să nu fie subscrisă la revista lunară „Contabilitate și audit” sau „Бухгалтерские и налоговые консультации”, să nu dispună de câteva manuale, ghiduri sau îndrumare aplicative, să nu-și perfecționeze periodic calificarea personalului contabil într-o formă sau alta etc. Plus la aceasta, circa 190 de contabili au însușit programe suplimentare de instruire profesională, obținând certificate internaționale. În ansamblu, toate circumstanțele enumerate creau un fundament viguros pentru realizarea de către contabili a funcțiilor de serviciu și dezvoltarea durabilă a economiei naționale.

Însă ar fi prematur de afirmat că actualul sistem contabil din Republica Moldova este perfect, iar funcționarea lui nu se confruntă cu anumite probleme, dificultăți sau incertitudini. Astfel, din cauza lipsei finanțării în ultimii ani practic s-au stopat lucrările de elaborare sau de actualizare a standardelor naționale de contabilitate și comentariilor privind aplicarea acestora. Din 30 de standarde aplicate în prezent de agenții economici autohtoni 12 au fost elaborate pînă în anul 1998 (adică pînă la implementarea Planului nou de conturi), 9 – în anii 1998-2000, încă 7 – în anii 2001-2005 și doar 2 – începînd cu anul 2006. Din standardele naționale de contabilitate numai 13 au comentarii (adică fiecare al treilea standard). Aceasta generează multiple discordanțe și litigii (mai cu seamă cu organele teritoriale ale Inspectoratului Fiscal), interpretări eronate ale unor fapte economice și, ca urmare, sancțiuni financiare semnificative care sustrag din circuitul economic al întreprinderilor sume considerabile.

După cum se știe, Republica Moldova este o țară preponderent agrară în care ponderea întreprinderilor cu statut de persoană juridică în structura producției agricole globale constituie 28,3 %, iar ponderea gospodăriilor populației și gospodăriilor țărănești (de fermier) – 71,7 % (Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2007). Cu toate acestea standardele naționale de contabilitate de importanță majoră pentru producătorii agricoli (este vorba despre S.N.C. 6 „Particularitățile contabilității la întreprinderile agricole” și S.N.C. 62 „Contabilitatea în partidă simplă”) sunt lipsite de comentarii, ceea ce complică substanțial aplicarea corectă a normelor oficiale, bugetarea consumurilor pe centre de responsabilitate și grupe de active biologice, monitorizarea veniturilor și cheltuielilor etc. Din cauza lipsei cadrului explicativ și ilustrativ multe întreprinderi nu cunosc criteriile de separare a consumurilor pe articole de calculație, iar fără aceasta este imposibilă efectuarea unei analize operative și profunde a utilizării resurselor cu evidențierea factorilor de influență și a semnificației acestora, nu posedă metoda de determinare a costului produselor de bază, conjugate și secundare, nu dispun de indicații sau recomandări clare, accesibile și exhaustive privind estimarea calității lucrărilor agricole și recoltei înregistrate etc. Lent se desfășoară computerizarea producătorilor agricoli cu implementarea programelor informatice performante de colectare, prelucrare și asimilare a datelor contabile. Deseori registrele utilizate (chiar și în cazul folosirii computerelor) sunt depășite moral și conceptual, nu oferă posibilități reale pentru un management modern, necesită cheltuieli și operațiuni suplimentare pentru perceperea adecvată a elementelor contabile, discreditînd prin aceasta, în fine, însuși ideea automatizării evidenței.

Pentru ameliorarea situației, armonizarea mai rapidă a sistemului contabil național cu cerințele reglementărilor contabile internaționale și impulsionearea lucrului de perfecționare a cadrului normativ în domeniu Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a elaborat Strategia națională de dezvoltare a contabilității și auditului pe anii 2008-2011. Documentul în cauză stabilește reperele-cheie de modernizare și actualizare a contabilității în țară prin realizarea unui plan de acțiuni interconexate cu finanțarea acestora de către donatorii externi și din surse bugetare. De menționat că sursele bugetare urmează să acopere doar 10 % din suma cheltuielilor preconizate.

Procesul de implementare a Strategiei naționale de dezvoltare a contabilității și auditului convențional poate fi divizat în trei etape. La prima etapă (anul 2008) urmează a fi elaborat mecanismul de acceptare și actualizare a standardelor internaționale de raportare financiară pe teritoriul țării; constituit Serviciul informațional al rapoartelor financiare cu dotarea acestuia cu echipamente, utilaje și accesorii moderne de colectare, prelucrare și stocare a informației și cu aprobarea regulamentului privind funcționarea serviciului în cauză; organizată instruirea funcționarilor și contabililor entităților de interes public care din 1 ianuarie 2009 vor aplica standardul internațional de raportare financiară 1 „Adoptarea pentru prima dată a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară”, iar din 1 ianuarie 2010 – și toate celelalte 7 standarde în cauză. De menționat că prin entități de interes public în sectorul agroalimentar se subînțeleg întreprinderile care dețin o poziție dominantă pe piață și depășesc limitele a două din următoarele trei criterii pentru ultimele două perioade consecutive de gestiune precedente:

- ◆ totalul veniturilor – 120 mil. lei;
- ◆ totalul bilanțului contabil – 60 mil. lei;
- ◆ numărul mediu scriptic al personalului în perioada de gestiune – 500 persoane.

La etapa a doua (anii 2009-2010) vor fi elaborate standarde naționale de contabilitate noi care le vor înlocui pe cele existente și comentariile privind aplicarea standardelor abrogate. Noile standarde, spre deosebire de cele existente, vor conține exemple axate pe materialul practic al entităților autohtone și comentarii privind modul, consecutivitatea și circumstanțele aplicării prevederilor standardelor. Acest

avantaj incontestabil al noilor standarde va facilita și va simplifica în mare măsură utilizarea lor de către contabilii practicieni și va reduce multiplu riscul adoptării unor decizii incorecte. Totodată pentru a asigura veridicitatea rapoartelor financiare anuale și semianuale noile standarde urmează a fi implementate într-un set unic, intrând în vigoare din 1 ianuarie 2011. De asemenea la etapa a doua va fi elaborat Planul general de conturi contabile care va avea un caracter de recomandare și va stabili doar nomenclatorul claselor și grupelor de conturi contabile, precum și metodologia de utilizare a acestora. În baza acestui plan entitățile care aplică standardele naționale de contabilitate și sistemul contabil complet sau simplificat în partidă dublă vor beneficia de dreptul să elaboreze planuri de conturi de lucru cu includerea în ele a tuturor conturilor sintetice și subconturilor necesare pentru întocmirea rapoartelor financiare, precum și rapoartelor de uz intern prezentate conducătorilor sau patronilor întreprinderilor pentru luarea deciziilor operative sau de perspectivă medie.

La etapa a treia (anul 2011) vor fi întreprinse acțiuni concrete cu scopul implementării standardelor naționale de contabilitate și elaborării unor reglementări contabile specifice pentru entitățile din ramuri și sectoare concrete (inclusiv sectorul agroalimentar) ale economiei naționale (A. Nederița, 2008).

Realizarea obiectivelor prevăzute de Strategia națională de dezvoltare a contabilității și auditului pe anii 2008-2011 se va solda cu crearea unui sistem avansat de contabilitate și raportare financiară care va avea un impact pozitiv de lungă durată asupra economiei Republicii Moldova datorită:

- ◆ afluxului de investiții externe directe;
- ◆ consolidării mecanismului financiar și reducerii riscului unor crize distructive ale pieței financiare;
- ◆ sporirii veniturilor bugetare prin colectarea impozitelor, taxelor și plăților obligatorii calculate în baza informațiilor contabile veridice;
- ◆ asigurării accesului liber a tuturor utilizatorilor la informația aferentă activității entităților și dezvoltării rapide a pieței de capital;
- ◆ susținerii integrării economice a statului moldovenesc în spațiul unic european atât la nivel regional, cât și la nivel global;
- ◆ diminuării influenței economiei tenebre prin combaterea tranzacțiilor ilegale și a corupției etc.

Totodată este extrem de important ca mecanismul de realizare a acțiunilor preconizate să fie eficient și transparent, iar resursele financiare necesare pentru funcționarea acestui mecanism să fie alocate la timp, cu monitorizarea strictă a valorificării lor după destinație.

CONCLUZII

1. Sistemul contabil actual din Republica Moldova este depășit în plan conceptual și aplicativ, nu favorizează adecvat dezvoltarea durabilă a economiei naționale, iar cadrele contabile (în marea lor majoritate de calificare înaltă) pregătite de instituțiile de învățământ superior nu dispun de pîrghii reale care le-ar permite realizarea eficientă a obligațiilor profesionale.

2. Implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a contabilității și auditului pe anii 2008-2011 va contribui la constituirea unui sistem performant de contabilitate și raportare financiară și va avea un impact favorabil semnificativ asupra economiei țării, inclusiv prin fortificarea stabilității financiare, creșterea veniturilor bugetare și ameliorarea procesului de monitorizare a activității tuturor entităților.

3. Pentru ca obiectivele Strategiei naționale să fie realizate în termenele preconizate, calitativ și în conformitate cu exigențele directivelor Uniunii Europene și standardelor internaționale de raportare financiară sunt necesare nu numai mijloace bănești ale donatorilor străini, dar și o colaborare fructuoasă a diferitor organe, instituții și persoane responsabile din țară, bazată nu pe interese înguste de grup, ci pe un spirit civic pronunțat și un profesionalism înalt al tuturor participanților la acțiunile planificate.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Chișinău: Editura „Statistica”, 2007, 560 p.
2. Nederița, A. Direcții prioritare de perfecționare a cadrului normativ al contabilității în Republica Moldova. In: Contabilitate și audit, 2008, nr. 8, p. 71-77.

Data prezentării articolului – 08.10.2008